

נשים במצות הבדלה

רב דניאל שטיין

א. גמ' ברכות (כ:) - אמר רב אדא בר אבהו נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה, אמאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא הוא, אמר רבא אמר קרא זכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי, הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה. [ח' המאירי (שמ) - הבדלה אף היא בכלל קדוש וגדולי המחברים מנאוה מצות עשה עם הקדוש ובכלל זכירה ולדעת זה הבדלה מן התורה קדוש ונשים חייבות בה כקדוש, ויש מפרשים שאין חיוב הבדלה אלא מדברי סופרים אף לאנשים ומ"מ נשים חייבות בה מדברי סופרים].

ב. רמב"ם (פכ"ט שבת ה"א) - מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרהו זכירת שבת וקידוש, וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה.

ג. גמ' שבת (קיו:) - תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת, שלש, רבי חידקא אומר ארבע, אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו, ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה, רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא, ורבנן סברי בהדי דאורתא. [ר"ן (שמ) - וכתב ר"ת ז"ל דנשים חייבות בג' סעודות וכן נמי לבצוע על שתי סעודות שאף הן היו באותו הנס, ואין צורך שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן מזכור ושמור את שישנו בשמירה ישנו בזכירה ובכלל זה הוי כל חיובי שבת].

ד. ארחות חיים (הל' הבדלה סי' י"ח) - כתב הר"ש ז"ל נשים אין מבדילות לעצמן דאין הבדלה תלויה בשמירת שבת אלא רבנן אסמכוהו. אקרא.

ה. רש"י נדרים (עז.) - דהא משחשיכה רגילים להפשיט תכשיטי שבת.

ו. שו"ע (סי' רצ"ו סעי' ח') - נשים חייבות בהבדלה כשם שחייבות בקידוש, ויש מי שחולק. הגה: ע"כ לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן האנשים. [משנ"ב (ס"ק ל"ד) - והיש מי שחולק ס"ל דהבדלה כיון שהיא בחול אינה תלויה בעניני דיני שבת והיא בכלל שאר מצות שהזמן גרמא דנשים פטורות]. [מגן אברהם (ס"ק ד') - נהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה וע' הטעם בשול"ה]. [מג"א (ס"ק י"א) - וב"ח כ' אפי' למ"ד שפטורות מ"מ יכולין להבדיל לעצמן כמו בשופר ולולב, והמנהג שאפי' יש שם אנשים שיכולין לשמוע מפייהם מבדילין לעצמן עכ"ל, ואפשר דדעת רמ"א במצוה שיש בה עשייה רשאין לעשות ולברך אבל בדבר שאין בה אלא הברכה כגון כאן אין רשאות ואפשר דמהאי טעמא לא נהגו לקדש הלבנה].

ז. ערוך השלחן (שם סעי' ה') - וראיתי מי שכתב דאיש שכבר הבדיל לא יבדיל בשביל נשים כמו שהאיש אינו מברך על השופר בשביל הנשים כשהוא כבר יצא כמ"ש בסי' תקפ"ט ולי נראה שאין זה דמיון דשופר פשיטא שאין שום חיוב עליהן אבל הבדלה לרוב הפוסקים חייבות ונהי נמי דלמעוט יש לחוש שמא פטורות ובוודאי אם יכולות להבדיל לעצמן יותר טוב אבל אם אין יכולות מותר ומצוה לאיש לעשות בשבילן הבדלה שכן דעת רוב הפוסקים.

ח. גמ' פסחים (נג:-נד.) - אמר רב יהודה אמר שמואל אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת, הואיל ותחלת ברייתו הוא וכו'. אמר רבי יוחנן מברכין על האור, בין במוצאי שבת בין במוצאי יום הכפורים.

ט. ביאור הלכה (שם) ד"ה לא - ומסתפקנא אפילו למ"ד דנשים חייבות בהבדלה אם חייבות בברכת הנר דבשלמא הבדלה אף שהוא זמן גרמא נכללת במצוה דזכור שהיא שייכא לשבת וכמ"ש הרמב"ם ואפילו למ"ד דרבנן דומיא דקידוש תקנה משא"כ נר שנתקן על בריאת האור במו"ש שאינה שייכא לשבת כלל והיא זמן גרמא מנ"ל דחייבות וא"ל כיון שנקבעת בברכת הבדלה חדא דינא להו דז"א דהא יכולין לברך אותה בפני עצמה ג"כ וגם אין מחויב לחזור אחר האור כדלקמן בסימן רצ"ח ס"א ואולי כיון דלכתחלה מצוה לסדרן ביחד חדא דינא להו. ויותר נכון לומר דאינה חייבת בברכת הנר לכו"ע.